

Razmatranje demografskog pražnjenja pograničnih naselja u kontekstu nacionalnog bezbednosnog rizika

JOVANKA A. VUKMIROVIĆ, Univerzitet u Beogradu,

Fakultet organizacionih nauka, Beograd

MIROSLAV M. RADOJČIĆ, Óbuda University,

Budimpešta, Mađarska

ALEKSANDRA D. VUKMIROVIĆ, Beogradska poslovna škola,

Visoka škola strukovnih studija, Beograd

DRAGAN V. VUKMIROVIĆ, Univerzitet u Beogradu,

Fakultet organizacionih nauka, Beograd

Pregledni rad

UDC: 314.116-022.252(497.11)

351.862/863(497.11)

DOI: 10.5937/tehnika1602321V

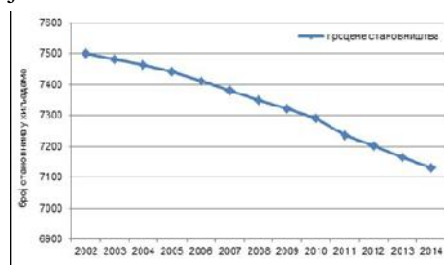
Prema meunarodno uporedivim statističkim pokazateljima, Srbija spada među zemlje sa najvećim razvojnim disparitetima (regionalnim i lokalnim), kako među balkanskim susedima tako i evropskim razmerama. Velike razlike u razvijenosti nastaju tokom druge polovine prošlog veka, a kulminiraju u periodu neuspešne društveno-ekonomske tranzicije dvihiljaditih. Devastiranost i depopulacija su uzrokom poslednje pojave, stanovništvo ubrzano napušta osiromašena područja i gravitira ka većim centrima. Uslovno rečeno, razvijeniji gradovi se i dalje razvijaju dok osiromašene varošice i sela i dalje osiromašavaju. Narodna poslovice kaže „Iz ovce, toga i planina“. Pražnjenje teritorija visoko korelira sa povećanjem površina neobrađenog poljoprivrednog zemljišta, te se tako trajno gasi poljoprivreda kao osnovna delatnost i osnovni izvor prihoda u ruralnim područjima. Pražnjenje teritorija predstavlja najveći i razvojni problem u Srbiji ali istovremeno predstavlja i jedan od najvećih nacionalnih bezbednosnih rizika. Sve ovo se otvara pitanje da li će Srbija u budućnosti moći da zadrži teritorije na kojima ostaje bez stanovništva i da li su preko praga bezbednosnog rizika išrađene upravo teritorije u pograničnim područjima. U radu je prikazana statistička deskripcija popisnih podataka 1971, 1981, 1991, 2002. i 2011. kao i analiza demografskih kretanja u pograničnim naseljima za posmatrani period. U radu je takođe predložen set mera i preporuka za prevazilaženje problema demografskog pražnjenja, u skladu sa raspoloživim resursima i prirodnim ograničenjima pograničnih naselja.

Ključne reči: razvoj dispariteta, depopulacija, rizik za nacionalnu bezbednost

1. UVOD

Prema podacima poslednjeg Popisa stanovništva iz 2011. godine u Srbiji živi 7.120.666 stanovnika, odnosno 380.000 manje nego pre devet godina. Izrazito negativni demografski trendovi ukazuju da će populacija iz godine u godinu biti sve starija i malobrojnija (grafikon 1). Srbija godišnje gubi od 35000 do 40000 stanovnika pa je procena da će već 2050. godine spasti na 6 miliona stanovnika. Pražnjenje teritorija, kao najveći i društveno-ekonomski poremećaj istovremeno

predstavlja i najveći i bezbednosni rizik. Izvesno je da Srbija u budućnosti neće moći da zadrži teritorije na kojima ostaje bez stanovništva, posebno u pograničnim područjima.

Slika 1 - Kretanje procenjenog broja stanovnika Republike Srbije, 2002–2014 [1]

Adresa autora: Jovanka Vukmirović, Univerzitet u Beogradu, Fakultet organizacionih nauka, Beograd, Jovana Jovanovića 154

Rad primljen: 04.12.2015.

Rad prihvaćen: 22.01.2016.

Rezultati Popisa 2011. potvrđuju da su najviše stanovnika izgubila sela i varošice, pa ako se uzme u

obzir da se uzduž granica Srbije upravo nalaze seoska naselja, sa velikom izvesnošću u se može tvrditi da su preko praga bezbednosnih rizika ispražnjene upravo teritorije u graničnim područjima.

Prema raspoloživim podacima Republike za vodu za statistiku [2], razlike u razvijenosti lokalnih samouprava u Srbiji su drastične, sa tendencijom da se razvijeni i dalje razvijaju a nerazvijeni sve više zaostaju. Pri tome, smer demografskih kretanja direktno zavisi od razvijenosti lokalnih samouprava odnosno stanovništvo se pomera ka većim centrima gde su šanse za zaposlenje veće a zarade izvesnije. Srbija je u poslednju prihvatala koncepte regionalnog i lokalnog ekonomskog razvoja.

U Ustavu Republike Srbije [3] koji je donet 2006. godine navedeno je da se Republika Srbija stara se o ravnomernom i održivom regionalnom razvoju, u skladu sa zakonom. Sledeće, 2007. godine, Vlada usvaja dokument „Strategija Regionalnog razvoja za period 2007 – 2012“. [4] Zakon o regionalnom razvoju donet je 2010, a Skupština Srbije usvojila je izmenjeni Zakon o regionalnom razvoju 2011. godine. Na ovaj način stvoren je pravno/institucionalni okvir, kao preduslov za sprovođenje aktivne politike ravnomernijeg lokalnog i regionalnog razvoja. Ciljevi postavljeni u Zakonu [5] su nesporni:

Smanjenje regionalnih dispariteta sa naglaskom na podsticanje razvoja nedovoljno razvijenih i ruralnih područja;

Društveni i ekonomski održivi razvoj kroz podsticanje policentričnog privrednog razvoja;

Smanjenje negativnih demografskih kretanja i ekonomija zasnovana na znanju, itd.

U periodu od 2006. do danas nije došlo do ublažavanja lokalnih i regionalnih dispariteta u zemlji, a razlike se sve više zaoštravaju. Depopulacija i siromaštvo kao najveći društveno-ekonomski poremećaji posebno su izraženi u ruralnim područjima.

2. DEMOGRAFSKA KRETANJA I NACIONALNA BEZBEDNOST

Demografski tokovi predstavljaju suštinski faktor nacionalne bezbednosti. Smer migracionih kretanja visoko korelira sa stepenom ekonomske razvijenosti određene zajednice pa su paradigme nacionalne bezbednosti usko povezane sa ekonomskim razvojem društva. Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije prepoznaje ekonomski razvoj kao nacionalni interes i osnovni preduslov za realizaciju ciljeva politike nacionalne bezbednosti. Jedna od pretpostavki bezbednosti jeste i smanjenje razlika u razvijenosti regiona, i stimulisanje povratka stanovništva u ekonomski nedovoljno razvijena područja.

Neravnomeran privredni i demografski razvoj Republike Srbije, koji je u prošlosti bio snažan izvor kriza, i dalje predstavlja rizik po bezbednost na ovom prostoru. [6] Različiti stepen privredne razvijenosti pojedinih regiona, u sprezi sa njihovim demografskim karakteristikama, uzrokuje pojavu većih migracija stanovništva iz nerazvijenih ka razvijenim regionima; iz područja izrazite prenaseljenosti izazvane demografskom eksplozijom ka područjima sa izraženom pojavom depopulacije. Demografski trendovi i migracije mogu dovesti do porasta nestabilnosti i nastanka rizika i pretnji bezbednosti Republike Srbije. Usled nedostatka mera i adekvatnih regionalnih i lokalnih podsticaja, strateški važne teritorije su pogođene negativnim demografskim kretanjima i rapidno gube stanovništvo, a njihovi agroekološki resursi se gase.

3. ANALIZA DEMOGRAFSKOG PRAŽNJENJA U POGRANIČNIM NASELJIMA

Intenzivno pražnjenje perifernih teritorija, posebno u graničnim pojasevima upozorava na problem bezbednosti i otvara pitanje o očuvanju teritorije. U radu je prikazana statistička deskripcija popisnih podataka 1971, 1981, 1991, 2002 i 2011. [7] kao i analiza demografskih kretanja u pograničnim naseljima. Dato je poređenje popisnih podataka za posmatrani period sa neto efektom razlike u broju stanovnika od 1971. do 2011. godine

Uz mađarsku granicu nalazi se 19 naselja, dva gradska (Subotica i Palić) i 17 sela. U periodu od 1971. do 2011. godine ukupan broj stanovnika u posmatranim naseljima smanjen je za 4.9%. Beležimo značajne razlike u demografskim kretanjima u odnosu na urbanost naselja uz mađarsku granicu, ukupan broj stanovnika u seoskim naseljima je opao za 34.3% dok u gradu Subotici beležimo porast za 10.3% i na Paliću porast od 50% stanovnika u posmatranom periodu. Od jedne do dve trećine stanovništva izgubila su naselja Majdan (-66.3%), Rastina (-53.9%), Supljak (-50.4%), Čala (-49.6%), Bački Vinogradi (-48.7%), Gornji Tavankut (-47.9%), Ričica (-45.1%), Bački Breg (-43.2%), Srpski Krstur (-40%), Stanišići (-35.2%) i Martonoš (-33.6%). [8]

Uz rumunsku granicu prostiru se 76 naselja, od toga 4 gradska i 72 sela. U periodu od 1971. do 2011. godine ukupan broj stanovnika u posmatranim naseljima smanjen je za 28.5%. Beležimo značajne razlike u demografskim kretanjima u odnosu na urbanost naselja uz rumunsku granicu, ukupan broj stanovnika u seoskim naseljima je opao za 43.4% dok u tri gradska naselja Kikinda (1%), Kladovo (27.5%) i Veliko Građište (42.9%) beležimo porast broja stanovnika. Više od polovine stanovnika izgubilo je ukupno 38 seoskih naselja a više od dve trećine stanovnika izgubilo je 12

naselja: Vrbica (-75,9%), Ljubicevac (-74,7%), Soca (-71,7%), Veleznica (-71,2%), Mihajlovac (-70,0%), Kupuziste (-69,7%), Markovac (-68,8%), Grabovica (-68,2%), Kupinik (-67,6%), Dusanovac (-67,5%), Hetin (-66,5%) i Majdan (-66,3%). [8]

Uz bugarsku granicu prostire se 68 seoskih naselja. U periodu od 1971. do 2011. godine ukupan broj stanovnika u posmatranim naseljima smanjen je za gotovo dve trećine (-64,5%). Svakih 62 naselja su ostala bez više od polovine stanovnika, 52 naselja bez više od dve trećine, 44 naselja bez više od tri četvrtine, 39 naselja bez više od četiri petine stanovnika dok je 18 naselja je izgubilo više od 90% stanovnika. Četiri naselja (Repušnica, Aldina Reka, Kolunica i Verzar) su se potpuno ugasila. Samo dva naselja uz bugarsku granicu beleže porast broja stanovnika, to su Lukavica (35,2%) i Beles (65,2%). [8]

Uz makedonsku granicu prostiru se 22 seoska naselja. Najveći gubitak stanovništva u periodu od 1971. do 2011. godine pretrpela su upravo naselja uz makedonsku granicu a taj gubitak je veći od četiri petine (-81,5%) stanovništva. [8]

Uz granicu sa Crnom Gorom prostire se ukupno 35 seoskih naselja od kojih samo dva naselja (Draga 1% i Spiljani 8,3%) u opštini Tutin beleže porast broja stanovnika. Ukupan gubitak broja stanovnika u naseljima uz crnogorsku granicu u periodu od 1971. do 2011. godine iznosi 57,2%. Najveći pad broja stanovnika (preko tri četvrtine) beležimo u selima Kukurovi i (-89,0%), Crvsko (-86,4%), Bare (-82,9%), Plascice (-82,4%), Ritoši i (-79,8%), Krnjača (-79,7%), Ivezi i (-78,6%), Brajkovac (-78,5%), Poda (-78,5%) i Zastup (-75,3%). Uz granicu sa Bosnom i Hercegovinom prostire se 68 naselja, 6 gradskih i 62 seoska. Negativan priraštaj stanovnika beležimo u 50 dok u 18 naselja beležimo porast broja stanovnika. Ukupno posmatrano, broj stanovnika koji žive u naseljima neposredno uz granicu sa Bosnom i Hercegovinom je od Popisa stanovništva 1971. do Popisa stanovništva 2011. godine uvećan za 5,8%, s tim što su sela izgubila 14,6% stanovnika dok je broj stanovnika u gradskim naseljima značajno uvećan (Priboj 14,5%, Loznica 38,5%, Mali Zvornik 72,1%, Bajina Bašta 131% i Ljubovija 143%). [9]

Uz podatak da prosečno smanjenje broja stanovnika u posmatrana 62 seoska naselja iznosi 14,6% mora se navesti da 49 seoskih naselja beleži pad broja stanovnika dok 13 naselja beleži rast. Izraziti rast broja stanovnika karakteriše seoska naselja: Itrluk (30,0%), Lipnik Šor (33,2%), Jelav (43,3%), Loznica Polje (48,9%), Rača (85,4%), Crnući (151,7%), Višesava (152,7%) i Lug (378,4%). Pad broja stanovnika naročito je izražen u selima Kukurovi (-89,0%), Strmac (-87,4%), Krsanje (-80,4%), Zaovine (-79,6%),

Jagostica (-76,9%), Zabrnica (-73,8%), Panjak (-70,9%), Drlace (-67,6%), Batkovici (-65,8%), Kasidol (-64,8%), Rastiste (-64,5%), Jablanica (-62,0%), Strmovno (-57,8%), Selanac (-53,1%) i Zivinice (-50,0%). Uz hrvatsku granicu prostiru se 24 naselja, tri gradska i 21 seosko naselje. Ukupan gubitak stanovništva za posmatrana naselja od Popisa 1971. do Popisa 2011. iznosi 7,3% s tim što su sela izgubila gotovo trećinu stanovništva (-32%) dok gradska naselja: Šid (26%) i Bačka Palanka (33,8%) beleže značajan porast broja stanovnika. Najviše stanovnika (trećinu i više) izgubila su sela Molovin (-57,6%), Bočani (-49,3%), Plavna (-43,3%), Bački Breg (-43,2%), Ljuba (-41,1%), Bogojevo (-39,3%), Kolut (-38,2%), Sonta (-37,7%), Sot (-37,0%), Kupusina (-36,3%), Vizi (-35,9%), Bačko Novo Selo (-35,6%), Ilinci (-32,9%). [9]

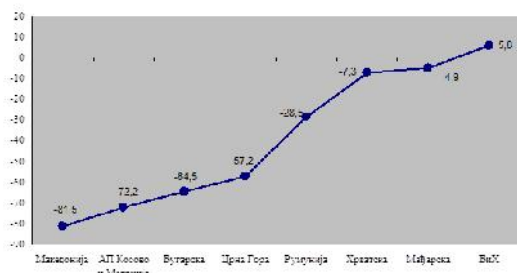
Uz teritoriju Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija prostire se ukupno 91 seosko naselje. Na Popis stanovništva iz 2011. godine nije se odazvalo stanovništvo 19 sela iz opština Preševo i Bujanovac pa su podaci za ta sela izuzeti iz ove analize. Analizom su obuhvaćena 72 sela izmeću ostalih i sela Gare, Vukojevac i Taševac koja su još prema podacima Popisa iz 2002. godine ostala bez stanovništva.

Ukupno posmatrano, smanjenje broja stanovnika u selima koja se prostiru uz teritoriju Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija iznosi 72,2%. Četiri sela su se potpuno ugasila, devet sela je ostalo na jednocifrenom broju, 42 sela na dvocifrenom a samo 16 sela beleži trocifren broj (max=446) stanovnika. Najveća naselja u ovom pojasu je selo Draga u opštini Tutin sa 1080 stanovnika. Istovremeno, Draga je jedino naselje koje beleži porast od 1% za posmatrani period. [9]

Ukupno posmatrano, u periodu od 1971. do 2011. godine najveći procenat stanovnika izgubila su sela uz Makedonsku granicu (-81,5%) i sela uz teritoriju AP Kosovo i Metohija (-72,2%). Gotovo dve trećine populacije su izgubila naselja uz granicu sa Bugarskom (-64,5%) a više od polovine stanovništva su izgubila naselja koja se prostiru uz granicu sa Crnom Gorom (-57,2%). U naseljima prema Rumuniji beležimo pad broja stanovnika od 28,5%, prema Hrvatskoj 7,3% i prema Mađarskoj pad broja stanovnika od 4,9%. Pozitivan priraštaj imaju naselja uz granicu sa Bosnom i Hercegovinom, 2011. godine ima za 5,8% stanovnika više nego u istim tim naseljima 1971 (slika 2). [8]

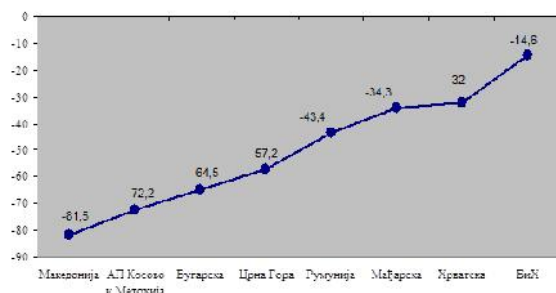
Slika demografskog praznjenja teritorija uz državne granice ako posmatramo samo seoska naselja se značajno razlikuje. Prema Makedoniji, AP Kosovo i Metohija, Bugarskoj i Crnoj Gori nema gradskih naselja pa se podaci podudaraju. Ali, prema granici sa Rumunijom, Mađarskom, Hrvatskom i BiH beležimo

značajne razlike u demografskim tokovima prema urbanosti naselja, za razliku od gradova koji su uglavnom dobijali na stanovništvu sela su se praznila.

Slika 2 - Neto efekat demografskih kretanja u periodu od 1971. do 2011. godine u pograničnim naseljima (sva naselja uz granice) [7]

U periodu od 1971. do 2011. godine, oko trećine stanovnika izgubila su sela prema Rumuniji (-43.3%), Maarskoj (-34.3%) i Hrvatskoj (-32%). Seoska naselja uz granicu sa Bosnom i Hercegovinom, 2011. godine imaju 14.6% stanovnika manje nego u istim tim naseljima 1971. (slika 3) [7]

Slika 3 - Neto efekat demografskih kretanja u periodu od 1971. do 2011. godine u pograničnim seoskim naseljima (seoska naselja uz granice) [7]

4. PREPORUKE ZA PREVAZILAŽENJE PROBLEMA DEMOGRAFSKOG PRAŽNJENJA U POGRANIČNOM POJASU

Konzistentna politika ravnomernog razvoja podrazumeva da vrsta i intenzitet pomoći teritorijalnim jedinicama bude u skladu sa stepenom njihove razvijenosti, društveno-ekonomskim potencijalima i razvojnim ograničenjima. Proklamovane razvojne politike i brojne regionalne i lokalne razvojne strategije baziraju se na intenzivnoj horizontalnoj i vertikalnoj koordinaciji institucija sistema u pravcu implementacije seta mera i podsticaja za ujednačavanja razvoja i ublažavanje efekata drastičnog praznjenja teritorija. [10]

Rešavanje problema depopulacije i ekonomske devastiranosti u pograničnom pojasu u velikoj meri prevazilazi ekonomske potencijale samih lokalnih samouprava rasprostranjenih uz državnu granicu. Takođe,

problema prevazilazi nadležnosti i kapacitete resornih ministarstava i zahteva opšti društveni konsenzus uz najviši prioritet. Samo politika sinhronizacije i koordinacije ukupnih resursa u zemlji može dati pozitivne efekte u doglednom vremenskom periodu. [11]

Decentralizacija kao organizacioni princip obuhvata praktično sve sisteme/institucije u zemlji. Teritorijalna organizacija prepoznaje pokrajine, upravne okruge, opštine i mesne zajednice. Svoje opštinske uprave ili regionalne centre imaju sistemi zdravstva, školstva i policije, zatim šume, vode, elektrodistribucija, sudovi, statistika, prostorni plan, geodete, Poreska uprava, Služba za zapošljavanje, razvojne agencije, medijski javni servis, Crkva... U tom smislu nedovoljna „Decentralizacija“ kao političko pitanje, ne predstavlja razvojni problem u Srbiji. Nedovoljna dekoncentracija kao ekonomsko pitanje (spuštanje procesa odlučivanja o sredstvima na nivo gde se ta sredstva troše), predstavlja veliki problem i veliki izazov društveno - ekonomskih reformi. Dalja decentralizacija bez dekoncentracije samo bi uvećala i poskupljivala administraciju bez pozitivnih efekata na rešavanje suštinskih razvojnih problema. Jedinice lokalnih samouprava praktično ne raspolažu „svojom“ imovinom, što predstavlja veliki problem za regionalni razvoj generalno. Njima je, kao pravnim subjektima, veoma otežano upravljanje sredstvima i kreditno zaduživanje, obezbeđivanje garancija i sl. Rezultat takve konstalacije je gotovo ekskluzivna zavisnost od institucija na republičkom nivou sa efektima usporenog razvoja. [12]

Sledeća faza Evro-integracija podrazumeva i otvaranje III komponente IPA fondova namenjene upravo za regionalni razvoj, i to kroz finansiranje konkretnih razvojnih projekata u oblasti saobraćaja, životne sredine i konkurentnosti. Očekivana sredstva iz IPA za Srbiju su ~200.000.000€ godišnje (za svih 5 komponenti) a postoji mogućnost da se u ovom budžetskom periodu (2014. – 2020.) ovaj iznos uveća za ~milijardu evra. Međutim, treba imati u vidu da ova sredstva (bez obzira na to da li će biti značajno uvećana) neće pokriti veliki deo razvojnih potreba Srbije, što je jasan signal državi da posveti više pažnje ostalim izvorima finansiranja, u prvom redu direktnim investicijama. Ujedno, treba ohrabriti lokalne samouprave da sopstvenim resursima, merama i mehanizmima privlače investitore (iz zemlje ili inostranstva) da ulažu upravo na njihovoj teritoriji.

Povlačenje sredstava iz IPA podrazumeva kofinansiranje (ili predfinansiranje) od strane opštine kao krajnjeg korisnika, u iznosu od 15% do 25%. Primera radi, ako projekat rekonstrukcije vodovoda vredi 1.000.000€ opština mora da ga kofinansira sa 150.000€ – 250.000€, male i nerazvijene opštine su

prakti no diskvalifikovane jer u svojim budžetima ne raspolažu sredstvima za kofinansiranje. Uz konstantno podizanje administrativnih kapaciteta (obuke, treninzi i angažovanje stručnjaka za vođenje projekata) neophodno je na centralnom nivou obezbediti sredstva za kofinansiranje projektnih aktivnosti lokalnih samouprava. U suprotnom, razvijeniji će se, uslovno rečeno još više i brže razvijati a nerazvijeni još više zaostajati. Preuzimanje dela obaveznog kofinansiranja sa centralnog nivoa, odnosno iz resornih ministarstava, za nerazvijene opštine predstavlja elementarni razvojni predušlov. [12]

Loša saobraćajna i komunalna infrastruktura, slabo lokalno tržište i problemi sa radnom snagom su garancija da u nerazvijena i rubna područja u dogledno vreme neće biti preduzeća i institucije koje bi mogle da zaposle veliki broj radnika. Održivi razvoj siromašnih i ruralnih područja podrazumeva stvaranje uslova za stvaranje nove vrednosti. Setom mera i programa moguće je relativno malim sredstvima stvoriti uslove da lokalno stanovništvo prihoduje od proizvoda i usluga primarnih delatnosti.

Proizvodi naših primarnih poljoprivrednih proizvoda uglavnom nisu spremni za tržište pa sve teže nalaze put i do domaćih lanaca maloprodaje. Dugačak je spisak tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda koje svakodnevno kupujemo u domaćim lancima snabdevanja a poreklom su iz uvoza. Neophodno je oživeti zadruge, prvenstveno poljoprivredne, u cilju stvaranja uslova za proizvodnju i plasman široke palete proizvoda i usluga tipičnih za naša ruralna područja (voće i povrće, prehrambeni proizvodi, alkoholna pića, lekovito bilje, zdrava hrana, seoski turizam...).

Moderni koncepti ruralnog razvoja uvode Centre za podršku poslovanju (Business Support Centar) koji u prvom redu treba da obezbede nadgradnju za proizvode iz primarne proizvodnje kao što su geografsko poreklo, kontrola kvaliteta, sortiranje, kalibriranje, skladištenje, pakovanje, brendiranje, promocija, plasman, naplata i sl. Nedostatak ove vrste podrške direktno utiče na urušavanje inače slabe ekonomije ruralnih područja. [13]

Napisano je pravilo da se seosko domaćinstvo gasi onog trenutka kada ga žena napušta, pa je od najvećeg državnog interesa stvaranje uslova da žena na selu može da prihoduje od svoga rada. Za podsticaj ženskom preduzetništvu opredeljena su i značajna donatorska sredstva. Ruralni razvoj koji sublimira razvojnu politiku sela je greškom u prevodu ili neprepoznavanjem značaja i suštine, već godinama u nadležnosti Ministarstvu poljoprivrede, gde je uglavnom u senci „goru ih“ tema (proizvodnja hrane, usevi, stočarstvo, cene, subvencije i sl.). Svakako da Ruralni razvoj nosi

najdelikatnija pitanja i najteže zadatke upravo zato što je Regionalni razvoj najugroženiju u ruralnim područjima. [14]

Osim neobrađenog poljoprivrednog zemljišta, na selima postoji i velika ponuda koja i imanja koja se prodaju u bescenje i to od poznatih vlasnika (što podrazumeva brzu i jednostavnu kupoprodajnu proceduru). Mnoga sela koja ostaju bez stanovništva su urbanizovana, imaju put, vodovod, struju, vodu, ambulantu, školu, pijacu, prodavnicu i sl. Preko je potrebna dobro promišljena i opšepodržana državna politika koja može da uspori negativna demografska kretanja. (iskustvo: EU Projekat PBILD je u koordinaciji sa ministarstvima korisnicima sredstava, u okviru podkomponente – Rešavanje stambenog pitanja interno raseljenih lica, otkupio desetak seoskih domaćinstava, potpuno ih obnovio i predao ih u trajno vlasništvo krajnjim korisnicima).

U procesu konverzije vojne imovine, prioritet za Ministarstvo odbrane je rešavanje stambenog pitanja aktivnih i penzionisanih vojnih lica. Prema podacima Popisa stanovništva 2011. u Srbiji ima preko 800.000 praznih stanova (170.000 u Vojvodini, 150.000 u Beogradu i 480.000 u Centralnoj Srbiji). S obzirom da se konverzija vojne imovine odvija veoma usporeno i da nema dovoljno sredstava za izgradnju novih stanova i stambenih naselja, jedna od alternativa je otkupljivanje i obnavljanje seoskih domaćinstava sa baštom i okolinom, gde bi krajnji korisnici imali humanije uslove za život porodice kao i mogućnost dodatne zarade i sopstvenih prihoda. Takođe, benefit za društvo bi bio nemerljiv jer bi se „vraćao“ život u selo. [14]

U prilogu su date tabele sa brojem stanovnika u pograničnim naseljima i uz administrativnu granicu sa AP KiM.

5. ZAKLJUČAK

Svi poremećaji u državi kao uređenom sistemu, sagregirani su u javnom sektoru, tako da je na planu politike ublažavanja negativnih efekata demografskih tokova potrebno izmeniti i uskladiti brojne zakonske odredbe kao i korigovati strateške i operativne ciljeve. Strateški ciljevi treba da budu usklađeni sa unutrašnjim potencijalima a operativni ciljevi usmereni na otklanjanje prepreka da se ti potencijali iskoriste.

S obzirom da ne postoje univerzalni obrasci za sprovođenje principa ruralnog razvoja, razvojni ciljevi moraju biti prilagođeni specifičnostima određenog područja, respektuju i kako ograničenja tako i komparativne prednosti geostrateškog položaja, saobraćajne infrastrukture, prirodnog bogatstva, proizvodnih potencijala, starosne i obrazovne strukture stanovništva i sl.

Predlozi i preporuke od značaja za lokalni i ruralni razvoj koji su prikazani u ovom radu ukazuju na takozvana „opšta mesta“ odnosno na set problema i mogu ih rešenja sa velikom teritorijalnom disperzijom.

Ublažavanje razvojnih dispariteta i rešavanje problema pražnjenja teritorija u pograničnim naseljima zahteva opšti društveni konsenzus, usaglašenu razvojno-bezbednosnu politiku sa nacionalnog nivoa ali i uključivanje lokalnih i regionalnih autoriteta u planiranje sopstvenog razvoja.

U radu je razmatrana ekonomska devastiranost i demografsko pražnjenje u pograničnim naseljima u kontekstu nacionalne bezbednosti i dugoročno posmatrano - problema oživljavanja teritorija. Posle velikih nedaća sa kojima se Srbija suočavala u dvadesetom veku, brojnih ratova i masovnih stradanja, prisilnih migracija i gubitka dela teritorije, još uvek imamo mnogo toga da izgubimo ali još uvek se mnogo toga može spasiti.

LITERATURA

- [1] Projekcije stanovništva Republike Srbije, 2011-2041, Republički zavod za statistiku, <http://web-rzs.stat.gov.rs/>
- [2] Strategija nacionalne bezbednosti
- [3] Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS, broj 06
- [4] Strategija Regionalnog razvoja 2007 – 2012 <http://www.srbija.gov.rs>
- [5] Zakon o Regionalnom razvoju, Službeni glasnik RS, 51/9 i 30/10
- [6] Prostorni plan Republike Srbije 2010-2014-2020, Ministarstvo životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja, Republička agencija za prostorno planiranje.
- [7] Stanovništvo uporedni pregled broja stanovnika 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 2002. i 2011.
- [8] Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji.
- [9] Republički zavod za statistiku, Opštine i regioni u Republici Srbiji 2013.
- [10] Vukmirović J. Regionalni razvoj kao preduslov za izlazak iz krize, Makroekonomski trendovi, januar 2013.
- [11] Vasiljević D. Lokalni ekonomski razvoj. Beograd, PALGO centar, 2012.
- [12] Blakely E. & Bradshaw T. Planning Local Economic Development – Theory and Practice, SAGE Publications, Thousand Oaks, 2002.
- [13] Swinburn G, Goga, S. & Marphy, F. Local Economic Development: A Primer – Developing and Implementing Local Economic Development Strategies and Action Plans, the World Bank, 2006.
- [14] Ministarstvo Poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede <http://www.mpt.gov.rs/>

SUMMARY

REVIEW OF DEPOPULATION OF THE BORDER VILLAGES IN THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY RISK

According to internationally comparable statistical indicators, Serbia is among the countries with the highest development disparities (regional and local), both among Balkan neighbors and European scale. Large differences in development occur during the second half of the last century, a period culminating in the failed socio-economic transition of the millennium. Devastation and depopulation are causal phenomena, the population rapidly leaving impoverished areas and gravitate to the larger centers. Conditionally speaking, the more developed cities continue to develop while poor towns and villages are still poor. Proverb says, "Whose sheep, that and the mountains." Emptying the territory highly correlated with an increase in surface area of agricultural land uncultivated, thus permanently extinguished agriculture as the main activity and main source of income in rural areas. Emptying the territory is the biggest development problem in Serbia, but also represents one of the biggest national security risks. Increasingly, the question whether Serbia will in the future be able to keep the territory in which he remains without population and whether the threshold of development risk is a significant administration of the territory in the border areas. This paper presents a statistical description of census data in 1971, 1981, 1991, 2002 and 2011 as well as the analysis of demographic trends in border settlements for the considered period. The paper also proposed a set of measures and recommendations for overcoming depopulation, in accordance with available resources and the natural limits of border settlements.

Key words: development disparities, depopulation, a national security risk

PRILOG

1.

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		624	451	386	292	210	-66,3
		892	686	605	566	411	-53,9
		2246	1650	1421	1310	1115	-50,4
		1578	1325	1062	1004	796	-49,6
		3744	2345	2220	2039	1922	-48,7
		2106	1879	1511	1381	1097	-47,9
		3663	3186	2767	2590	2011	-45,1
		2006	1770	1493	1388	1140	-43,2
		2201	1794	1533	1620	1321	-40,0
		6156	5476	5048	4808	3987	-35,2
		2996	2737	2397	2183	1988	-33,6
		1581	1411	1178	1181	1067	-32,5
		10307	9586	8434	8586	7414	-28,1
		7823	7640	7099	6325	5709	-27,0
		3042	2719	2678	2631	2327	-23,5
		2064	2259	2245	2172	1770	-14,2
		2434	1995	1967	2168	2142	-12,0
	*	88769	100472	98996	99981	97910	10,3
	*	5179	7018	7128	7745	7771	50,0
		149411	156399	150168	149970	142108	-4,9
		55463	48909	44044	42244	36427	-34,3

*

2.

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		988	654	546	404	238	-75,9
		1440	1562	543	458	364	-74,7
		470	340	188	170	133	-71,7
		747	795	409	265	215	-71,2
		1755	1697	915	718	526	-70,0
		782	797	445	317	237	-69,7
		817	717	442	329	255	-68,8
		2155	2242	1189	880	685	-68,2
		735	545	388	349	238	-67,6
		2408	2512	1410	882	782	-67,5
		1604	1139	870	763	537	-66,5
		624	451	386	292	210	-66,3
		400	282	229	219	147	-63,3
		249	200	167	132	94	-62,2
		420	310	230	216	160	-61,9
		1930	1755	1318	1067	740	-61,7
		1113	1108	633	479	437	-60,7
		902	727	461	417	363	-59,8

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		698	565	438	379	283	-59,5
		2047	1636	1355	1155	838	-59,1
		1755	1566	1262	1079	736	-58,1
		2677	2658	1810	1442	1136	-57,6
		1308	1039	863	790	560	-57,2
		2799	2866	2152	1540	1211	-56,7
		1002	952	715	563	437	-56,4
		1172	987	788	672	512	-56,3
		622	458	349	366	272	-56,3
		307	302	218	186	143	-53,4
		1646	956	806	909	767	-53,4
		2230	1872	1541	1385	1056	-52,6
		1139	918	745	678	540	-52,6
		1660	1651	1272	996	792	-52,3
		1025	811	620	622	497	-51,5
		4058	3281	2812	2405	1969	-51,5
		489	417	308	250	238	-51,3
		2455	2412	1809	1506	1196	-51,3
		1671	1718	1279	1012	827	-50,5
		590	605	488	391	294	-50,2
		1668	1699	1183	1076	860	-48,4
		2710	2245	1901	1718	1398	-48,4
		483	406	377	330	253	-47,6
		1416	1189	911	806	748	-47,2
		1459	1211	1116	996	777	-46,7
		1154	1102	939	799	650	-43,7
		1079	1096	874	749	623	-42,3
		1478	1279	1137	989	864	-41,5
		1166	1095	940	837	682	-41,5
		1342	1231	1116	967	792	-41,0
		334	306	263	226	199	-40,4
		6001	5467	4885	4383	3685	-38,6
		3068	2668	2433	2277	1894	-38,3
		3831	3625	3404	2982	2373	-38,1
		1017	985	861	727	634	-37,7
		408	393	319	294	255	-37,5
		2145	2040	1753	1568	1348	-37,2
		2712	2495	2397	2241	1719	-36,6
		1226	1233	976	783	782	-36,2
		1808	1622	1428	1361	1164	-35,6
		408	391	325	300	264	-35,3
		353	363	306	261	233	-34,0
		2834	2604	2486	2419	1918	-32,3
		3603	3332	3092	3034	2512	-30,3
		1815	1698	1437	1340	1270	-30,0
		1560	1448	1208	1267	1094	-29,9

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		7328	6567	6238	5918	5270	-28,1
		710	683	621	610	534	-24,8
		1236	1341	1020	1094	963	-22,1
		11084	12317	11014	10675	9080	-18,1
		1138	1218	1098	1053	961	-15,6
		371	380	336	319	314	-15,4
		425	414	354	345	381	-10,4
		2595	2996	3265	3132	2410	-7,1
	*	1779	1924	1909	1896	1653	-7,1
	*	37691	41797	42745	41935	38065	1,0
	*	6957	8325	9330	9142	8869	27,5
.	*	4075	4977	5447	5658	5825	42,9
		173356	171665	153843	143190	123981	-28,5
		122854	114642	94412	84559	69569	-43,4

*

3.

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		149	12	6	0	0	-100,0
		184	35	20	12	1	-99,5
		142	26	24	7	1	-99,3
		135	75	32	9	1	-99,3
		285	112	65	18	5	-98,2
		128	67	27	14	3	-97,7
		102	45	21	5	3	-97,1
		391	151	75	26	16	-95,9
		84	61	31	12	4	-95,2
		103	56	32	18	5	-95,1
		119	61	37	19	6	-95,0
		147	102	39	17	8	-94,6
		218	85	40	28	15	-93,1
		722	285	160	108	51	-92,9
		261	147	90	40	19	-92,7
		229	114	65	31	17	-92,6
		119	51	31	19	11	-90,8
		256	182	101	53	25	-90,2
		152	68	34	21	16	-89,5
		233	148	90	62	25	-89,3
		269	144	78	44	29	-89,2
		337	166	107	60	37	-89,0
		500	243	122	81	55	-89,0
		260	180	107	59	29	-88,8
		805	383	225	133	91	-88,7
		1750	946	510	333	198	-88,7
		720	441	214	147	86	-88,1

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		75	36	28	19	9	-88,0
		149	89	53	17	19	-87,2
		646	451	246	142	90	-86,1
		666	494	310	198	102	-84,7
		186	125	65	27	30	-83,9
		943	679	428	256	156	-83,5
		137	93	54	39	23	-83,2
		715	516	360	208	126	-82,4
		345	286	162	115	61	-82,3
		343	249	160	93	63	-81,6
		688	510	296	184	129	-81,3
		281	174	96	69	56	-80,1
		864	587	400	273	176	-79,6
		391	408	276	171	80	-79,5
		370	273	205	140	77	-79,2
		399	250	182	113	87	-78,2
		1337	1037	744	533	335	-74,9
		290	210	143	116	77	-73,4
		443	371	275	206	121	-72,7
		240	170	130	81	66	-72,5
		730	613	387	275	208	-71,5
		375	333	226	174	107	-71,5
		630	565	344	272	199	-68,4
		1360	985	730	570	457	-66,4
		679	554	386	284	232	-65,8
		852	760	495	411	292	-65,7
		1409	1270	869	710	550	-61,0
		414	332	251	211	162	-60,9
		948	812	584	454	372	-60,8
		966	898	579	511	383	-60,4
		2876	2778	1801	1355	1148	-60,1
		626	578	453	340	251	-59,9
		1247	1130	842	666	504	-59,6
		2677	2658	1810	1442	1136	-57,6
		1077	1085	716	588	459	-57,4
		1454	1331	1063	856	707	-51,4
		320	282	246	204	161	-49,7
		3737	3519	3089	2839	2379	-36,3
		3363	3062	2889	2684	2399	-28,7
		287	407	472	429	388	35,2
		468	664	783	830	773	65,2
		44803	36010	26011	20481	15907	-64,5

4.

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		2544	2872	2604	2774	68	-97,3
		96	49	22	11	5	-94,8
		712	349	156	101	43	-94,0
		392	136	68	48	24	-93,9
		152	68	34	21	16	-89,5
		112	65	51	29	12	-89,3
		286	211	94	41	36	-87,4
		287	156	77	67	39	-86,4
		321	188	98	83	47	-85,4
		102	71	54	50	15	-85,3
		509	315	222	260	79	-84,5
		121	84	46	51	19	-84,3
		385	253	165	119	65	-83,1
		1084	1068	919	995	239	-78,0
		430	324	217	159	97	-77,4
		43	17	23	10	10	-76,7
		113	71	41	36	28	-75,2
		252	208	133	103	65	-74,2
		327	264	270	291	87	-73,4
		48	38	31	21	17	-64,6
		679	553	496	482	439	-35,3
		235	178	119	101	257	9,4
		9230	7538	5940	5853	1707	-81,5

5.

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		520	372	177	66	57	-89,0
		550	345	175	140	75	-86,4
		246	318	169	56	42	-82,9
		278	174	103	85	49	-82,4
		1019	856	402	228	206	-79,8
		735	500	299	220	149	-79,7
		459	387	201	170	98	-78,6
		303	247	145	87	65	-78,5
		65	49	57	17	14	-78,5
		409	292	186	128	101	-75,3
		118	88	45	33	30	-74,6
		413	339	234	183	105	-74,6
		172	170	109	71	46	-73,3
		550	542	209	175	157	-71,5
		180	177	128	83	52	-71,1
		165	133	63	74	48	-70,9
		190	190	128	42	57	-70,0
		386	310	170	150	135	-65,0

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		602	493	398	262	217	-64,0
		441	356	256	210	167	-62,1
		641	556	503	502	275	-57,1
		150	148	90	87	67	-55,3
		349	297	229	138	161	-53,9
		262	210	162	169	136	-48,1
		309	254	124	199	163	-47,2
		69	66	74	29	37	-46,4
		725	713	614	465	389	-46,3
		293	234	307	224	164	-44,0
		688	475	414	401	405	-41,1
		797	890	804	545	474	-40,5
		88	86	75	57	54	-38,6
		658	591	616	518	432	-34,3
		170	194	237	196	153	-10,0
		1069	1220	1312	950	1080	1,0
		254	266	252	223	275	8,3
		14323	12538	9467	7183	6135	-57,2

6.

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		520	372	177	66	57	-89,0
		786	566	330	181	99	-87,4
		552	419	255	167	108	-80,4
		1290	1106	648	442	263	-79,6
		334	261	182	152	77	-76,9
		891	647	424	350	233	-73,8
		289	228	154	109	84	-70,9
		960	746	520	430	311	-67,6
		456	368	251	153	156	-65,8
		987	799	521	455	347	-64,8
		868	896	511	473	308	-64,5
		1864	1382	1176	924	709	-62,0
		1188	933	725	582	501	-57,8
		816	644	540	485	383	-53,1
		208	212	215	118	104	-50,0
		1074	930	758	622	543	-49,4
		490	434	343	291	252	-48,6
		711	630	536	465	371	-47,8
		980	841	697	642	518	-47,1
		352	312	271	213	187	-46,9
		1771	1577	1320	1130	950	-46,4
		333	285	276	238	179	-46,2
		886	759	648	582	492	-44,5
		1707	1539	1360	1213	951	-44,3
		516	495	424	389	291	-43,6

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		492	479	412	348	279	-43,3
		1116	995	851	768	634	-43,2
		652	472	512	476	373	-42,8
		1043	942	767	773	624	-40,2
		588	492	446	420	367	-37,6
		1043	865	798	756	658	-36,9
		2726	2606	2360	2270	1924	-29,4
		1604	1538	1436	1344	1134	-29,3
		199	214	174	167	141	-29,1
		308	328	272	249	219	-28,9
		167	145	88	182	123	-26,3
		566	474	401	484	418	-26,1
		786	800	750	672	591	-24,8
		1050	979	956	914	797	-24,1
		1201	1201	1030	985	919	-23,5
		1518	1452	1457	1404	1204	-20,7
		5943	5879	5462	5406	4817	-18,9
		730	847	773	719	617	-15,5
		4538	4892	4587	4464	3931	-13,4
		2502	2342	2525	2497	2211	-11,6
		508	587	629	504	452	-11,0
		569	802	683	845	530	-6,9
		160	165	187	186	156	-2,5
		545	574	563	585	539	-1,1
		1410	1497	1572	1663	1479	4,9
		1446	1521	1627	1731	1523	5,3
		360	424	544	337	380	5,6
		301	286	383	337	324	7,6
		3692	4678	4564	4731	4276	15,8
		669	530	841	941	870	30,0
		1969	2240	2442	2673	2623	33,2
		596	508	484	679	854	43,3
		5075	6094	7007	7922	7556	48,9
		1027	1018	1268	1313	1904	85,4
		383	515	433	445	964	151,7
		675	793	1095	1566	1706	152,7
		583	913	1699	2555	2789	378,4
	*	5199	5478	5311	6340	5151	-0,9
	*	13034	18295	21949	19564	14920	14,5
	*	13871	17790	18523	19863	19212	38,5
	*	2560	3786	4237	4736	4407	72,1
	*	3961	6284	8436	9543	9148	131,0
	*	1614	2717	3637	4130	3929	143,4
		109808	122818	127433	129359	116147	5,8
		69569	68468	65340	65183	59380	-14,6

*

7.

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		460	362	305	298	195	-57,6
		1879	1559	1272	1113	952	-49,3
		2033	1712	1450	1392	1152	-43,3
		2006	1770	1493	1388	1140	-43,2
		757	639	583	559	446	-41,1
		2874	2557	2188	2120	1744	-39,3
		2148	1866	1682	1710	1327	-38,2
		6951	6313	5526	4992	4331	-37,7
		1077	900	801	791	679	-37,0
		3063	2694	2392	2356	1952	-36,3
		421	428	384	349	270	-35,9
		1665	1522	1260	1228	1072	-35,6
		1198	1011	869	827	804	-32,9
		5925	5682	5434	4991	4215	-28,9
		6427	6085	5270	5263	4623	-28,1
		1963	1740	1632	1717	1424	-27,5
		1088	1043	984	900	794	-27,0
		3798	3448	3147	3169	2834	-25,4
		4590	4432	4017	3920	3485	-24,1
		2292	2196	2055	2164	1774	-22,6
		3080	3380	3286	3358	2679	-13,0
	*	17565	18320	17938	19320	17411	-0,9
	*	11823	13450	14089	16311	14893	26,0
	*	21104	25001	26515	29449	28239	33,8
		106187	108110	104572	109685	98435	-7,3
		55695	51339	46030	44605	37892	-32,0

*

8.

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
	*	163	15	38	19	0	-
	*	246	84	106	57	0	-
	*	196	148	245	65	0	-
	*	257	90	131	68	0	-
	*	319	203	110	123	0	-
	*	196	104	104	125	0	-
	*	267	126	184	146	0	-
	*	174	158	202	174	0	-
	*	388	446	353	296	0	-
	*	467	482	535	343	0	-
	*	452	458	387	348	0	-
	*	735	587	543	441	0	-
	*	564	629	587	570	0	-
	*	1433	1232	896	652	0	-

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
	*	755	901	899	747	0	-
	*	1074	1047	814	1126	0	-
	*	1182	1294	1123	1203	0	-
	*	1219	1343	1152	1306	0	-
	*	1489	1555	1305	1362	0	-
		220	90	110	0	0	-100,0
		99	6	0	0	0	-100,0
		76	33	21	0	0	-100,0
		67	33	19	8	0	-100,0
		245	242	112	15	7	-97,1
		189	115	29	18	6	-96,8
		211	136	49	29	8	-96,2
		131	47	28	16	5	-96,2
		1299	1287	343	501	77	-94,1
		79	62	34	13	5	-93,7
		237	155	82	50	15	-93,7
		355	118	73	53	23	-93,5
		61	44	26	30	4	-93,4
		45	23	13	0	3	-93,3
		297	155	73	39	20	-93,3
		131	80	45	18	9	-93,1
		105	56	22	12	9	-91,4
		130	70	41	21	12	-90,8
		1203	1207	1290	1160	115	-90,4
		153	77	36	21	15	-90,2
		182	117	56	35	19	-89,6
		312	208	166	91	33	-89,4
		123	76	35	34	14	-88,6
		377	252	148	63	43	-88,6
		243	141	76	50	29	-88,1
		155	121	54	36	20	-87,1
		144	88	52	38	20	-86,1
		178	104	59	36	25	-86,0
		245	197	105	70	36	-85,3
		115	78	41	27	17	-85,2
		432	271	158	109	64	-85,2
		599	387	249	147	91	-84,8
		171	97	71	55	26	-84,8
		318	214	105	74	49	-84,6
		134	95	43	36	21	-84,3
		675	407	281	173	111	-83,6
		433	243	141	123	74	-82,9
		218	119	58	44	41	-81,2
		468	320	207	176	92	-80,3
		225	133	69	45	45	-80,0
		339	279	142	179	69	-79,6

		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
		247	151	77	64	54	-78,1
		125	84	55	21	28	-77,6
		378	254	152	112	86	-77,2
		369	264	172	129	87	-76,4
		164	126	71	36	39	-76,2
		398	270	159	138	105	-73,6
		230	163	140	104	62	-73,0
		492	336	232	187	139	-71,7
		513	384	269	259	148	-71,2
		194	172	118	83	59	-69,6
		120	108	78	57	37	-69,2
		106	75	53	41	33	-68,9
		266	171	146	95	83	-68,8
		236	167	117	93	75	-68,2
		162	129	115	82	54	-66,7
		212	191	131	99	72	-66,0
		370	318	222	139	151	-59,2
		241	196	210	183	105	-56,4
		137	93	95	76	63	-54,0
		269	258	228	252	126	-53,2
		596	527	416	351	281	-52,9
		40	7	115	18	19	-52,5
		345	315	266	194	179	-48,1
		311	235	194	184	179	-42,4
		203	189	173	148	117	-42,4
		733	637	562	505	446	-39,2
		56	28	24	30	36	-35,7
		297	272	246	258	238	-19,9
		155	167	138	134	130	-16,1
		170	194	237	196	153	-10,0
		1069	1220	1312	950	1080	1,0
		20623	15684	11285	8863	5736	-72,2

*

2011.

9.

	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2011/1971
	9230	7538	5940	5853	1707	-81,5
	20623	15684	11285	8863	5736	-72,2
	44803	36010	26011	20481	15907	-64,5
	14323	12538	9467	7183	6135	-57,2
	173356	171665	153843	143190	123981	-28,5
	106187	108110	104572	109685	98435	-7,3
	149411	156399	150168	149970	142108	-4,9
	109808	122818	127433	129359	116147	5,8

10.

						2011/1971
	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	
	9230	7538	5940	5853	1707	-81,5
	20623	15684	11285	8863	5736	-72,2
	44803	36010	26011	20481	15907	-64,5
	14323	12538	9467	7183	6135	-57,2
	122854	114642	94412	84559	69569	-43,4
	55463	48909	44044	42244	36427	-34,3
	55695	51339	46030	44605	37892	-32,0
	69569	68468	65340	65183	59380	-14,6